

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)

Təsdiq edirəm:
“Biznesin idarə edilməsi” kafedrasının
müdiri: dos. Əliyev M.Ə.
16 fevral 2022-ci il

“BİZNESİN ƏSASLARI” fənni üzrə İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI (Syllabus)

I. Fənn haqqında məlumat

Fənnin kodu:	00200
Fənnin növü:	Məcruri
Tədris ili:	2021/2022
Tədris semestri:	yaz
Fakültə:	“Biznes və Menecment”
Qrup:	438/440
Tədris yükü:	60 saat (mühazirə/məşğələ - 30/30)
Kredit sayı:	4 (dörd)
Kafedra:	“Biznesin idarə edilməsi”

II. Müəllim haqqında məlumat

Fənni tədris edən müəllim:	i.ü.f.d, müəl.Mahmudaova Vəfa Oruc
E-mail ünvanı:	vafa_mahmudova@mail.ru
İş telefonu:	012 441 65 21
Tələbələr üçün qəbul vaxtları:	cümə günləri, saat 11:00-13:00

Bu sillabus University of California, Berkeley (UCB) Amerika (Principles of Business) fənninin məzmununa uyğun olaraq "Biznesin idarə edilməsi" kafedrasının dosenti Məhəmməd Əliyev tərəfindən hazırlanmışdır.

III. Fənnin təsviri

Bu fənn, ümumi (məcburi) fənlər siyahısına daxil olmaqla, bakalavr pilləsində təhsil alan tələbələrə biznesin müasir formalarını və inkişaf istiqamətləri ilə bağlı baza biliklərini təqdim edir, eyni zamanda onlara biznes strukturlarında mövcud problemləri anlamaq üçün lazım olan analitik bacarıq və vərdislər aşılayır.

"Biznesin əsasları" kursunun quruluşu bir-birilə sıx qarşılıqlı əlaqəli mövzulardan ibarətdir. Burada biznesin mahiyyəti və məzmunu, xarici və daxili mühiti, təşkilati formaları, informasiya, maliyyə və kadr təminatı, təhlükəsizliyi, infrastrukturunu, sosial-psixoloji aspektləri, biznesin inkişaf strategiyası və taktikası, biznesin qiymətləndirilməsi, biznesin dövlət tənzimlənməsi və s. mövzuların hərtərəfli tədrisi nəzərdə tutulmuşdur.

IV. Fənnin məqsədi və vəzifələri

"Biznesin əsasları" fənni bakalavr səviyyəsində iqtisadçı kadrların hazırlanması prosesində tədris olunan əsas fənlərdən biridir. Bu fənnin tədrisində məqsəd iqtisadçı-bakalavrlara biznesin nəzəri və praktiki məsələləri, bazar iqtisadiyyatlı ölkələrdə biznesin təşkili və idarə edilməsinin müasir əsasları, biznesin prioritet inkişafı istiqamətləri haqqında bilikləri öyrətməkdir.

Fənnin tədrisi qarşısında duran vəzifələr aşağıdakılardır:

- Biznes və sahibkarlıq məfhumları, onların oxşar və fərqli cəhətləri haqda tələbələrdə tam təsəvvür formalaşdırmaq;
- Biznes sisteminin tərkibi və quruluşu haqda elmi yanaşmaları tələbələrə təqdim etmək;
- Biznes subyektlərinin əsas xarakteristikalarını və biznesin qiymətləndirilməsi metodlarını başa salmaq;
- Biznesin daxili və xarici mühit amillərinin qarşılıqlı hərəkətdə olmasının biznesin inkişafına təsirini olduğu kimi tələbələrə aşılamaq;
- Bazar iqtisadiyyatı qanunlarının fəaliyyət mexanizmlərini və iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində biznesin təzahür formalarını, habelə hökumətin biznesin fəaliyyətinin inkişafına aid qarşıya qoyduğu vəzifələri tələbələrə öyrətmək.

V. Fənnin tədris metodologiyası

Bu fənni öyrəndikdən sonra tələbə istehsal, kommersion, maliyyə və konsultativ biznesini, onların məzmununu, biznes konsepsiyasının işlənilməsi və hazırlanmasını və fəaliyyət strategiyasının seçilməsini, qərb ölkələrinin biznesin təşkili və idarə edilməsi sahəsində təcrübəni öyrənmə, Azərbaycanda biznes infrastrukturunu təşkil edən sərbəst bazarların formalaşması və inkişafının müasir vəziyyətini qiymətləndirmə imkanı əldə edəcəkdir.

VI. Öyrənmənin nəticələri:

Kursun tədrisi başa çatandan və bütün mövzular mənimsənildikdən sonra tələbələr:

Bilməlidirlər:

- biznes nəzəriyyələrini;
- biznesin təşkilati-hüquqi formalarını
- biznesin növlərini və onların əsas xüsusiyyətlərini;
- biznesin daxili və xarici mühit amillərini;
- biznesin infrastrukturunu;

- biznesin qiymətləndirilməsini və s.

Bacarmalıdır:

- biznesin müxtəlif növlərinə yanaşmaları fərqləndirməyi;
- biznesin daxili və xarici mühit amillərini qiymətləndirməyi;
- biznesdə tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulmasını;
- biznes və sahibkarlıq fəaliyyətinin oxşar və fərqli cəhətlərinin müəyyən edilməsini;
- biznesin kəmiyyət meyarlarına görə müəyyənləşdirilməsini;
- biznes subyektlərinin əsas xüsusiyyətlərini fərqləndirməyi və s.

VII. Prerekvizitlər

Yoxdur.

VIII. Fənnin mühazirə mövzuları

Fənnin tədrisi prosesində tələbələrə aşağıdakı mövzularda mühazirələr təqdim ediləcək:

1. Kursun predmeti və vəzifələri
2. Biznes sistem kimi
3. Biznesin infrastrukturunu
4. Biznesin mühiti
5. Biznesin təşkilati-hüquqi formaları
6. Biznesin informasiya təminatı
7. Biznesin təhlükəsizliyi
8. Biznes konsepsiyasının seçilməsi
9. Biznesin tsiklləri
10. İşgüzar fəallıq strategiyası və işgüzar reputasiya
11. Biznesin maliyyələşdirilməsi
12. Biznesdə kadrlar
13. Biznesin sosial-psixoloji aspektləri
14. Biznesin qiymətləndirilməsi
15. Biznesin dövlət tənzimlənməsi

IX. Fənnin mühazirə mətnləri

Fənnin bütün mövzuları üzrə mühazirə mətnləri, müzakirə sualları və tapşırıqlar, habelə müxtəlif növ məşğələ materialları elektron formada Universitetin saytında "Virtual universitet" bölməsində (www.vu.aseu.az) yerləşdirilir.

X. Əsas dərslik və dərs vəsaitləri

1. Biznesin əsasları. Dərslik. İ.e.d., prof.A.B.Abbasovun ümumi elmi redaktəsi ilə. Bakı, «Nurlan», 2005
2. Abbasov S.A. Maliyyə menecmenti: təşkili və təkmilləşdirilməsi problemləri (monografiya). Bakı, «Elm və Təhsil», 2009
3. Abbasov A.B. Sahibkarlıq fəaliyyəti: növləri, təşəkkülü və inkişaf problemləri. Bakı, 1998
4. Грибов В.Д, Основы бизнеса – М. 2001
5. Курс предпринимательство. Учебник. Под ред. Проф.В.Я.Горфинкеля, проф. В.А.Швандра – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997
6. Малый бизнес России: проблемы и перспективы – М.: 1996
7. Майка Р.Байе. Управленческая экономика и стратегия бизнеса – М.: 1999

8. Осипова Л.В., Синяева И.М. Основы коммерческой деятельности – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2000
9. Пирогов К.М. и др. Основы организации бизнеса. Учебник. Москва, КНОРУС, 2007
10. Райзберг Б.А. Основы бизнеса – М.: 1995
11. Ричмен Д. и др. Современный бизнес – М.: 1995
12. Сергеев А.А. Экономические основы бизнес-планирования. Учеб. Пособие. Москва. ЮНИТИ – ДАНА, 2004
13. Уткин Э.А. Этика бизнеса. Учебник – М.: 2000
14. www.google.az

Hər bir mövzu ilə bağlı əlavə ədəbiyyat və oxu materialları mühazirədə qeyd olunur.

XI. Mövzuların məzmunu və tədris-tematik bölgüsü

Həftə	Mövzuların adı	Mövzunun əsas məzmunu	Ədəbiyyat
1	Kursun predmeti və vəzifələri	Biznes subyektləri nə üçün mövcuddur? Şəxsi maraq və gəlir. Son nəticəyə istiqamətlənmək. Müəyyən riskə getmək. İstehlakçıların tələbatının optimal ödənilməsi. Sahibkarlıq subyektlərinin müəyyənləşdirilməsi meyarları	“Biznesin əsasları”. Bakı-2005 Fəsil 1 (1.1, 1.2, 1.3)
2	Biznes sistem kimi	Biznes açıq sistem kimi. Açıq sistem kimi biznesin resurslar, enerji, kadrlar, istehlakçılar və s. baxımından xarici mühitdən asılılığı. <i>Kiçik biznes-biznes sistemin elementi kimi</i>	Fəsil 2: 5 (2.1, 2.2; 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5)
3	Biznesin infrastrukturunu	İnfrastrukturular: istehsal infrastrukturunu bazar infrastrukturunu, sosial infrastruktur, infrastrukturaya verilən təriflər. Bazar infrastrukturuna daxil olan müstəqil bazarlar	Fəsil 3 (3.1, 3.2, 3.3, 3.4)
4	Biznesin mühiti	Biznesin mühit amilləri. Biznesin xarici mühiti. Biznesin daxili mühiti. Xarici mühit amillərinə uyğunlaşma. Daxili amillərin qarşılıqlı əlaqəsi	Fəsil 2 (2.1, 2.2)
5	Biznesin təşkilati-hüquqi formaları	Təsərrüfat yoldaşlıq formaları. Təsərrüfat cəmiyyətləri. Şərikli (tam ortaqlı), tam şərikli, payçı və şərikli (kommandit ortaqlıqlar) müəssisələrin xüsusiyyətləri	Fəsil 6 (6.1, 6.2, 6.3)
6	Biznesin informasiya təminatı	İnformasiya anlayışı, onun mənbələri və növləri. İşgüzar, relevant, cari, sahəli, daxili və xarici informasiyalar. Biznesdə informasiya texnologiyalarından istifadə	Fəsil 9 (9.1, 9.2, 9.3)
7	Biznesin təhlükəsizliyi	Biznesin təhlükəsizliyi və onun təmin edilməsi məsələləri. Kommersiya sirri və onun mühafizəsi. Sənaye casusluğu və əks təsir tədbirləri	Fəsil 10 (10.1, 10.2, 10.3)
8	Biznes konsepsiyasının seçilməsi	Biznesin sferası və məqsədinin seçilməsi. Biznesin inkişaf strategiyası. Biznesin təşkili mərhələləri və onların məzmunu. Müəssisənin işinin təşkili	Fəsil 15 (15.1, 15.2, 15.3, 15.4)

9	Biznesin tsiklləri	Biznesin tsikli inkişafı. İşgüzar tsikl.məhsulun həyat tsikli. Biznes növünün həyat tsikli. Müəssisənin həyat tsikli	Fəsil 16 (16.1, 16.2, 16.3, 16.4, 16.5)
10	İşgüzar fəallıq strategiyası və işgüzar reputasiya	İşgüzar strategiyasının növləri. Biznes strategiyasının seçilməsi. Hücüm strategiyası. Müdafiə strategiyası. Biznes növünün azalması və dəyişməsi strategiyası	Fəsil 17 (17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 17.5)
11	Biznesin maliyyələşdirilməsi	Maliyyə menecmenti. Françayzinq. Faktoring. Vençur kapitalı. Müəssisənin maliyyəsi. Müəssisənin maliyyə münasibətləri və pul fondları	Fəsil 21 (21.1, 21.2, 21.3, 21.4)
12	Biznesdə kadrlar	Biznesdə kadrların idarə edilməsi sistemi və üsulları. Heyətin seçilməsi meyarları. Kadrların öyrədilməsi və ixtisaslarının artırılması. Kadrların əməyinin stimullaşdırılması	Fəsil 23 (23.1, 23.2, 23.3, 23.4)
13	Biznesin sosial-psixoloji aspektləri	Biznesdə insan amilinin rolu. Biznes mədəniyyəti. İşgüzar etika kodeksi. İnsan resurslarının idarə edilməsində kompleks məqalələr.	Fəsil 24 (24.1, 24.2, 24.3, 24.4)
14	Biznesin qiymətləndirilməsi	Qiymətləndirmə fəaliyyəti sahibkarlıq növü kimi. Qiymətləndirmə fəaliyyətinin qanunvericilik bazası. Qiymətləndirmə fəaliyyətinin lisenziyalaşdırılması. Biznesin qiymətləndirilməsi metodları	Fəsil 25 (25.1, 25.2, 25.3, 25.4)
15	Biznesin dövlət tənzimlənməsi	İqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsinin zəruriliyi. Biznesin hüquqi tənzimlənməsi. Bütçə-vergi siyasəti və biznesin inkişafı. Investisiya siyasəti və biznesin inkişafı. Qiymət siyasəti və biznesin inkişafı.	Fəsil 7 (7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5)
	Yekun imtahan		

XII. Seminar-məşğələlər: hazırlıq və qiymətləndirmə

Seminar-məşğələ dərslərində tələbə öz fikirlərini məntiqi ardıcılıqla ifadə və izah etməyi, habelə arqumentlərlə əsaslandırmağı bacarmalıdır. Buna nail olmaq üçün tələbə:

- 1) Seminar məşğələsinin hər bir mövzusu üzrə müzakirəyə çıxarılan suallarla diqqətlə tanış olmalı;
- 2) Müvafiq mühazirə materiallarını diqqətlə öyrənməli;
- 3) Mövzu üzrə tövsiyə edilən ədəbiyyatı oxumalı və öyrənməli;
- 4) Seminar məşğələsində müzakirəyə çıxarılan hər bir sual üzrə qısa çıxış hazırlamalı;
- 5) Mövzu üzrə verilən praktik tapşırıqları və məsələləri yerinə yetirməklə praktik bacarıqlara yiyələnəlidir.

Tələbənin məşğələdəki hər bir cavabı 10 ballıq sistem üzrə 0-10 bal arasında (maksimum 10 bal olmaqla) qiymətləndirilir. Semestrin sonunda smestr ərzində tələbənin bütün cavab balları toplanır və tələbənin cavablarının ümumi sayına bölünməklə orta qiymət (bal) hesablanır.

XIII. Fənn üzrə kurs işi

Fənn üzrə kurs işi nəzərdə tutulmayıb.

XIV. Sərbəst işlər: tələblər və qiymətləndirmə

Semestr ərzində tələbələrə 1 (10 ballıq), 2 (hər biri 5 ballıq) yaxud 10 (hər biri 1 ballıq) sərbəst iş tapşırığı verilir. Sərbəst işlər tələbələr tərəfindən təkbaşına və ya qrup işi formasında işləyə bilər. Sərbəst işçap və ya elektron formada, yaxud əlyazma şəkildə təhvil verilir.

Sərbəst işlərin qiymətləndirilməsi onların sayından asılı olaraq həyata keçirilir:

- 1 ballıq sərbəst işlər hər bir tələbə tərəfindən fərdi qaydada yerinə yetirilir. Bu işlər bir qayda olaraq fəndə tədris olunan mövzulara aid olur. Tələbələr müvafiq mövzunu öyrənməli və həmin mövzu ilə bağlı özlərinin fikirlərini sərbəst şəkildə (esse kimi) yazmalıdırlar. Belə sərbəst işlərin hər biri yazılı formada - word faylı formatında (şrift 12), həcmi ən azı 1,5-2 səhifə həcmində olmaqla (amma 4 səhifədən çox olmamaqla) - tələbənin fərdi kabinetinə yüklənir. Məzmunundan asılı olaraq belə işlər «0» və ya «1» balla qiymətləndirilir. İş «0» balla qiymətləndirildikdə müəllim bunun səbəbini izah etməlidir.
- 5 və 10 ballıq sərbəst işlər tələbələrə fərdi və ya qrup işi kimi tapşırıla bilər. Belə işlərdə konkret mövzular üzrə araşdırmanın aparılması yaxud referatın işlənilməsi tələb oluna bilər. Belə araşdırmalar zamanı tələbələr fənnin mövzularından öyrəndikləri bilikləri və əldə etdikləri bacarıqları həmin tədqiqatlarda istifadə (tətbiq) etməyə çalışmalıdırlar. Araşdırmalar zamanı tələbələr ortaya çıxan çətinlikləri müəllimlə müzakirə edə və ondan məsləhət ala bilərlər. Belə işlər yazılı şəkildə word faylı formatında yaxud Power Point formatında təqdimat formasında, qrupun bütün üzvlərinin adı qeyd edilməklə, qrupun hər bir üzvünün fərdi kabinetinə yüklənir. Bu cür işlər, müvafiq olaraq, 0-dan 5-dək yaxud 0-dan 10-dək balla qiymətləndirilir. Sərbəst işin (araşdırmanın) hazırlanmasında qrup üzvlərinin fərdi töhfələri fərqli olarsa, qiymətləndirmədə bu nəzərə alınır. Aşağı balla qiymətləndirmələr zamanı müəllim bunun səbəbini tələbənin fərdi kabinetində izah edir.

Sərbəst işlərin yerinə yetirilməsi Universitetdə müəyyən edilmiş qaydalar çərçivəsində fənni tədris edən müəllimlə tələbələr arasında əldə olunan razılığa uyğun olaraq həyata keçirilir. Sərbəst işlərin qiymətləndirilməsində şəffaflıq təmin etmək müəllimin vəzifə borcudur.

XV. Dərsə davamiyyət

Tələbə bütün mühazirə və seminar dərslərində fəal iştirak etməlidir. Tələbənin dərsə davamiyyəti 10 ballıq sistem üzrə qiymətləndirilir. Tələbənin iştirak etmədiyi dərslərin sayı onun davamiyyət qiymətinə (balına) təsir edir: buraxılmış hər 3 dərs (6 saat) 1 balın itirilməsi ilə nəticələnir. Tələbə fənn üzrə ümumi tədris yükünün 25%-dən çox (14 saatdan çox) dərs buraxarsa, o, yekun imtahana buraxılmır. Bu halda tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır

XVI. Aralıq qiymətləndirmə

Fənnin tədrisi prosesində tələbənin dərslərdəki cari fəallığı (mühazirədəki fəallıq, seminar-məşğələdə cavabları, qrup işlərində iştirakı və s.) 10 ballıq sistemlə 0-10 bal arasında qiymətləndirilir.

Fənnin tədrisi prosesində tələbənin əldə etdiyi bilik və bacarıqları 2 dəfə kollokvium keçirilməklə qiymətləndirilir. Kollokviumlar, müvafiq olaraq, tədrisin birinci və ikinci ayı başa çatdıqdan sonra yalnız həmin dövrdə keçirilən mövzuları əhatə edən suallar əsasında təşkil olunur. Kollokviumlar test üsulu formasında keçirilir.

Hər kollokviumda tələbənin bilikləri 10 ballıq sistem üzrə 0-10 bal arasında (maksimum 10 bal) qiymətləndirilir. Tələbə kollokviumda iştirak etmədikdə jurnalda "0" (sıfır) bal qeyd olunur.

XVII. Yekun imtahan

Fənnin tədrisinin sonunda bir dəfə yekun imtahan təşkil olunur. Tələbənin imtahandakı cavabı 0-50 bal aralığında (maksimum 50 bal) qiymətləndirilə bilər. İmtahan yazılı formada yaxud test qaydasında təşkil olunur. Fənn üzrə imtahan sualları yaxud testlər mühazirə mətnləri və məşğələ dərslərinin məzmununa uyğun olaraq tərtib edilir.

Yekun imtahanda tələbə minimum 17 bal toplamazsa, onda imtahana qədər yığılan ballar toplanmır, tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır.

İmtahanın nəticələrinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı tələbənin hər-hansı şikayəti olarsa, tələbə Universitetdə müəyyən olunmuş ümumi qaydalar əsasında Apellyasiya Komissiyasına müraciət edə bilər.

XVII. Fənn üzrə yekun qiymətləndirmə

Fənn üzrə tələbələrin yekun biliyi 100 ballıq sistem üzrə qiymətləndirilir. Balların maksimum miqdarı -100 baldır.

Yekun imtahandan sonra tələbənin fənn üzrə topladığı bütün ballar toplanır və yekun qiymət (bal) hesablanır.

İstiqamət	Ballar	Faiz
İmtahan (fınal)	50	50 %
Seminar (məşğələ) və ya laborator dərslərin nəticələrinə görə	30	30 %
Tələbələrin sərbəst işinə görə	10	10%
Davamiyyət	10	10 %
Cəmi:	100	100 %

Fənn üzrə semestr ərzində (imtahanaqədər və imtahanda) tələbənin topladığı balın yekun miqdarına görə onun yekun biliyi aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

51 baldan aşağı olduqda	- "qeyri-kafi"	- F
51-60 bal	- "qənaətbəxş"	- E
61-70 bal	- "kafi"	- D
71-80 bal	- "yaxşı"	- C
81-90 bal	- "çox yaxşı"	- B
91-100 bal	- "əla"	- A

Tələbənin topladığı yekun bal 51 baldan aşağı olduqda (yəni onun biliyi "qeyri-kafi" qiymətləndirildikdə) tələbə bu fəndən krediti qazanmır və onun fənn üzrə akademik borcu qalır.